

Vagtlens (*Coturnix c. coturnix* (L.)) Udbredelse og Levevis i Danmark.

Af KAJ WESTERSKOV.

(With a Summary in English: Distribution and Life-Habits of
the Quail (*Coturnix c. coturnix* (L.)) in Denmark.)

(Dansk zootopografisk Undersøgelse vedrørende Fugle. Beretning Nr. 20.)

Indhold:	Side
Indledning	89
Udbredelse.....	90
Geografisk Udbredelse.....	90
Udbredelse i Danmark	93
Træk og Trækruiter	107
Yngleforhold.....	110
Tidspunkt for Æglægning.....	110
Ægantal, Ægmaal og Ægvægt.....	111
Summary in English	113
Literatur	115

Indledning.

Blandt danske Hønsefugle indtager Vagtlen (*Coturnix coturnix* (L.)) paa flere Maader en Særstilling. Den er meget lille, betydningsløs som Jagtflugt, lever skjult og ubemærket, er sjælden og sporadisk forekommende, hvilket i Forbindelse med dens skjulte Levevis medfører, at den kun kendes af meget faa. Sidst og ikke mindst maa nævnes, at Vagtlen som den eneste af vore Hønsefugle er Trækflugt.

Vi ved imidlertid meget lidt om Vagtelens Udbredelse og Levevis i Danmark, og da ingen tidligere har forsøgt at give en samlet Fremstilling deraf, har denne Studie maaske en vis Berettigelse.

Materialet til den foreliggende Afhandling er dels fremkommet ved Literaturstudier, dels ved velvillig Medvirken af en Del fugleinteresserede. Jeg beder herved enhver Bidragyder modtage min bedste Tak for hver en Haandsrækning og Oplysning til det foreliggende Arbejde.

Dr. P. JESPERSEN og Skovrider, Dr. VAGN HOLSTEIN har foretaget Udskrifter af Dansk Zootopografisk Undersøgelser Materiale og tilsendt mig forskellige Oplysninger om Vagtlens.

Jeg beder ogsaa Dr. JESPERSEN modtage min bedste Tak for at have udvirket, at jeg modtog en pekuniær Støtte til Udarbejdelse af Afhandlingen.

Værdifulde Oplysninger om Museums-Eksemplarer af Vagtler er meddelt mig af Dr. FINN SALOMONSEN, Zoologisk Museum; Dr. H. M. THAMDRUP, Aarhus Naturhistoriske Museum; Redaktør HARALD THOMSEN, Svendborg Zoologiske Museum; Lektor CHR. HJORT, Sorø Akademi.

Dels efter Opfordring til Indsendelse af Oplysninger i Forbindelse med en Vagtelartikel i Dansk Jagttidende, dels efter Opfordring udsendt med Dansk Ornithologisk Forenings Tidsskrift er der modtaget Bidrag fra følgende, som jeg derfor er megen Tak skyldig: O. BEHREND, Sønderborg; H. W. HANSEN, Saxkøbing; V. SIGFR. KNUDSEN, Aarhus; HALFDAN LANGE, København; B. LØPPENTHIN, København; J. A. NYGAARD MADSEN, Hammel; SIGURD NIELSEN, Ø. Assels; ELSE POULSEN, Nykøbing Mors; P. J. RØRTH, Bogense; CARL STAMPE, Aarhus; J. BJERG-THOMSEN, Rønde.

Udbredelse.

Geografisk Udbredelse.

Af samtlige fem kendte Vagtelarter har den almindelige Vagtel, *Coturnix coturnix* (L.) langt den største Udbredelse. Den findes opspaltet i otte Racer over hele det palæarktiske Omraade indbefattet de kanariske Øer og Azorerne, de kapverdiske Øer, Afrika og Madagaskar.

Artens Nominatform, *Coturnix c. coturnix* (L.), forekommer i Europa, Vestsibirien og Nordafrika. Mod Nord er Vagtlen i svensk Lappland truffet saa langt nordligt som til 67° n. Br., idet 8-10 Vagtler opholdt sig i halvanden Maaned ved Pajala i 1869, ligesom Vagtlen "med Sikkerhed" har ynglet ved Kvikkjokk (G. SVÄRDSON, 1944, p. 27).

Mod Syd findes Vagtlen ynglende paa Øerne i Middelhavet og i Nordafrika; i Ægypten er den sjælden som ynglende, findes ligeledes sjældent ynglende i Tunis og det nordlige Algier.

Mod Vest findes Vagtlen almindeligt omend noget uregelmæssigt ynglende i Spanien, Portugal, Frankrig; sparsomt i England og Skotland, ligeledes i Irland, paa Hebriderne, Orkneyerne og Shetlandsøerne; paa Færøerne yngler den sand-

synligvis regelmæssigt hver Sommer, men meget sparsomt.

Mod Øst yngler Vagtlen sjældent og sporadisk i Finland og i Baltikum, er almindelig ynglende i Sydrusland og gaar østligst til Jenissei ved 61° samt sydligere til Baikal Søen og Dele af Tjensjan, videre over det nordvestlige Indien og Transkaukasien til Middelhavet.

Inden for den her optrukne Ramme for Vagtlens Udbredelse findes Arten i meget forskelligt Antal paa de forskellige Omraader, og paa de enkelte Omraader kan Antallet ogsaa variere stærkt fra Aar til Aar.

I Norge yngler Vagtlen spredt og uregelmæssigt, nordligst op til Trondhjem ved 64°. I Sverige er Forekomsten ligeledes meget uregelmæssig, spredt og sjælden ligesom i Danmark; dog synes Arten at forekomme lidt jævner og mere regelmæssigt her i Landet end i Sverige.

I Tyskland var Vagtlen tidligere almindelig, især i Midt-tyskland, mindre i den nordlige Del af Landet. Mens Vagtlen gennem lang Tid tog af i Antal, synes en Tilgang at være begyndt omkring 1934. I Holland forekommer den spredt og sjældent; det samme gælder ogsaa Belgien. Almindeligst synes Vagtlen at være i Rusland, hvor dog Antallet ogsaa veksler overordentligt.

Foruden Vagtlens Nominatform forekommer følgende syv Racer:

Coturnix c. ussuriensis Bogdanov, yngler i det østlige Asien fra Transbaikal til Ussuriland, mod Nord til den øvre Seja Flod, mod Syd til Manchuriet og det nordlige Mongoli. Overvintringsomraade ikke kendt, men mange Vagtlere forekommer om Vinteren inden for Yngleomraadet.

Coturnix c. japonica Temminck & Schlegel, yngler paa Sakhalin og de japanske Øer. Overvintret i det sydlige Kina, Siam, fransk Indokina, Formosa og Hainan.

Coturnix c. conturbans Hartert, Standfugl paa Azorerne.

Coturnix c. confisa Hartert, Standfugl paa Madeira og de kanariske Øer.

Coturnix c. inopinata Hartert, Standfugl paa de kapverdiske Øer.

Coturnix c. erlangeri Zedlitz, Standfugl i Højlandet i det østlige Abessinien.

Coturnix c. africana Temm. & Schlegel, Standfugl i Afrika syd for Floderne Kunene og Zambesi, ogsaa i Nyasaland, det østlige Kongos Højland og Dele af Kenya; Madagaskar, Komorerne og Øen Mauritius (PETERS, 1934, p. 91—93).

Overalt i sit Udbredelsesomraade opviser Vagtelbestanden store og endnu uopklarede Svingninger. Ikke alene i Lande i Vagtlens Grænseomraader som f. Eks. Sverige og Danmark, hvor Vagtlen er sjældent og sporadisk forekommende, kan en tydelig Ændring i Bestandstætheden gennem Tiderne konstateres. Forholdet er saa meget grellere i Egne, hvor Vagtlen er almindelig Ynglefugl.

Tager vi saaledes Forholdene i Rusland, der er Vagtlens egentlige Hjemland i Europa, har russiske Ornithologer længe haft deres Opmærksomhed henvendt paa Vagtlens ejendommelige Forsvinden fra visse Egne og pludselige Opdukken i andre. De sætter Forholdet i Forbindelse med Temperaturvekslinger, der paa Stepperne medfører, at kæmpemæssige Omraader visse Aar har været helt udtørrede og derfor uegnede som Levested for Vagtlerne, som derfor forlader de tørre Omraader og udvandrer til mere egnede Ynglesteder, ligesom de formodentlig vender tilbage til det gamle Ynglested i normale Aar. (A. N. FORMOSOW: Svingninger i Bestanden af jagtbare Dyr. Moskva/Leningrad, 1935. (Russisk)).

Denne uforklarlige og gaadefulde Forsvinden og Opdukken præger Arten i hele dens Udbredelsesomraade.

Gennem lang Tid synes Vagtlen at have været i gradvis Tilbagegang lige med Undtagelse af de seneste Aar, da en mindre Fremgang synes at kunne spores. Som en stærkt medvirkende Aarsag til Tilbagegangen regnes den omfattende Massefangst af trækkende Vagtlere i Italien og Nordafrika, et Forhold der nærmere er behandlet i Afsnittet om Vagtlens Træk. Fangsten af Vagtlen er blevet noget begrænset de senere Aar ved forskellige Lovbestemmelser, hvilket maaske kan have nogen Betydning for den tilsyneladende Fremgang for Vagtlen.

Som andre Aarsager til Tilbagegang har Indførelsen af Slaamaskinen været nævnt (G. SVÄRDSON, 1944, p. 30); da Vagtelreder ofte ligger i Kløvermarker, er et stort Antal Reder blevet ødelagt ved den tiltagende Slaaning med Slaamaskiner.

Den stadig mere udstrakte Anvendelse af Kunstgødninger til Gødskning af Markerne har sikkert ogsaa sin Andel af Skylden ved at medføre tidligere og hyppigere Slaaning grundet paa den større Produktion. Herved er uden Tvivl et større Antal Vagtelreder blevet ødelagt, og det kan i denne Forbindelse nævnes, at Vagtlens Frænde Agerhønen maa lide under de samme Forhold, idet det er ganske aabenbart, at den tidlige Slaaning, der er Resultatet af de moderne Landbrugsmetoder, har medført et stigende Antal ødelagte Agerhønsereder.

En Faktor er dog ganske givet af stor Betydning for Svingningerne i Vagtelpopulationen, nemlig Klimaændringerne. KALLELA (Ann. Zool. Soc. Vanamo, Tom. 5, No 9, 1938) anfører saaledes som sin Opfattelse, at Foraarene er blevet koldere, hvilket ogsaa har medført Tilbagegang i andre sent ankommende Trækfugles Forekomst.

Paa den anden Side synes Vagtlen siden omkring 1930 at have taget lidt til i visse Lande, bl. a. maaske ogsaa her i Danmark. Efter dette Aar er Somrene blevet varmere i Nord-europa, hvilket har medført en større Udbredelse og Fremgang af visse varme- og lyselskende Fuglearter, som f. Eks. Ellekrage og Hærflugl, der begge har bredt sig baade i deres mellemeuropæiske Forekomstmraade og desuden ogsaa i Sverige.

Udbredelse i Danmark.

Vagtlen er ingen gammel Fugl i Danmarks Fauna. Den kendes ikke fra fossile Fund og har næppe forekommet her før ved Menneskenes Indvandring, maaske er den endog indvandret endnu senere.

Vagtlens Indvandringshistorie kan meget vel tænkes nær knyttet til Agerhønen. De forekommer begge paa omtrent samme Biotop og er direkte afhængige af de til Agerbruget knyttede økologiske Forhold. Agerhønen er i sit Fødevalg saa direkte afhængig af de med Agerbruget følgende Ukrudtsplanter, at Forekomsten af Arten her i Landet før Agerbrugets Indførelse er meget usandsynlig. Vagtlen er sikkert kommet samtidig eller muligvis noget senere. Til Orientering kan nævnes, at Agerbrugets Indførelse til Danmark regnes at være sket omkring Aar 2500 f. Kr. (KNUD JESSEN: Naturforholdene og Mennesket i Danmarks Oldtid, 1939).

At Vagtlen er afhængig af Landbrugets Fremtrængen fremgaar tydeligt af G. SVÄRDSONS Undersøgelser over Artens Af- og Tiltagen i Sverige (1944, p. 29). Saavel i Sverige som i Danmark opholder Vagtlen sig gerne i Kløvermarker, der afgjort er Artens mest yndede Ynglebiotop paa disse Breddegrader.

Vagtlen var sjælden i Sverige i 1700-Tallet og synes endog helt at savnes i Begyndelsen af 1800-Tallet. En gradvis Genindvandring maa være sket omkring 1840; Vagtlen dukker nu op i flere Landskaber, og i Aarene 1860—90 synes Arten at have haft sin Glansperiode i Sverige, idet den i dette Tidsrum ynglede nogenlunde almindeligt i Syd- og Mellemsverige op til Uppland. En Sammenligning med Indførelsen af Kløvedyrkningen i Sverige viser, at Kløveren dyrkedes sparsomt i Begyndelsen af 1800-Tallet; fra omkring 1830 tiltog Dyrkningen, og omkring Midten af 1800-Tallet synes Dyrkningen af saavel Hvid- som Rødkløver at have været almindelig. Baade Kløver og Vagtel ses at være blevet almindeligere fra omkring 1840—50. De mange nye Kløvermarker har skaffet Vagtlen øgede Levemuligheder, og SVÄRDSON mener ligefrem, "att vakteln blev vanligare under 1840-talet och framåt på grund av den ökade vallodlingen".

Det fremlagte Materiale ser meget overbevisende ud, og ganske givet er det, at Vagtlen i alt Fald paa vore Breddegrader er stærkt knyttet til og afhængig af Landbrugsjorder og deres Dyrkning. At andre Faktorer dog ogsaa er af meget væsentlig Betydning for Artens Tiltagen og Udbredelse er ganske givet.

Den første Gang, Vagtlen er nævnt som dansk Fugl, er 1763 hos ERICH PONTOPPIDAN i hans efter hin Tids Forhold voluminøse Værk: Den Danske Atlas, idet der i Tomus I, II Bog, X Cap.: Om Land- og Vand-Fuglene, p. 626 staar følgende:

3. Coturnix 13. Vagtel.

Det er alt, hvad der findes af Omtale af Vagtlen. Nogle faa Bemærkninger om Vagtlens daværende Forekomst og Hyp-pighed havde jo i højeste Grad været af Interesse nu. Men vi ser, at Vagtlen i alt Fald har været kendt i Danmark i hin Tid.

I 1842 blev der skudt 21 Vagtlere paa Revierjagten paa Als, og samme Aar 22 paa det Graastenske Jagtdistrikt (D. J.¹), 5),

¹) Se Listen over Forkortelser i Fodnoten p. 99.

saa en Del Vagtlær maa der have været dengang. Ligeledes viser Beretninger især fra Tredserne i sidste Aarhundrede, at Vagtlær da maa have været en Del almindeligere end nu. Saaledes skriver J. C. H. FISCHER i sit Arbejde om Fuglene i Vendsyssel bl. a. følgende om Artens Forekomst i Landsdelen i 1863: "thi i dette Aar forekom den ikke blot overalt, men den var endog talrigt tilstede, saa at man almindeligviis, naar man i Mai gik forbi en Rugmark, meget snart fik en Vagtel til Følge-svend".

Men ikke alene her i Danmark synes Aarene først og midt i Tredserne at have været særlig gunstige for Vagtlærne. Ogsaa det tidligere citerede svenske Materiale (G. SVÄRDSON, 1944) viser tydeligt, at Vagtlær da fandtes talrigere end almindeligt i Sverige. For at nævne nogle Eksempler af de ikke mindre end 27 fra Perioden 1860—70: "Vakteln förekommer nu ganska ofta på Öland" (l. c., p. 10); 1863, "vakteln tyckes för hvarje år blifva talrikare" (l. c., p. 14). Og følgende Ord lyder jo særdeles forjættende for en Fuglær (fra 1862): "Man kunde under en halftimmes promenad på stadens gården höra sex å åtta vakteltuppar slå sitt lätt igenkänliga pick-vitt-vitt" (l. c., p. 19).

Videre frem findes spredte Notitser i Lokalfaunaer og i Dansk Jagttidende.

N. KJÆRBØLLING har i sin Danmarks Fugle (1852) intet særligt meddelt specielt om Vagtlærs Udbredelse i Danmark. P. MARIAGER skriver i sin danske Udgave af Brehm: Fuglærs Liv (1871): "Hos os er den paa mange Steder hyppig; dog fattes den ganske paa Bornholm, og i Vendsyssel forekommer den kun enkeltvis" (l. c., p. 435).

En nærmere Gennemgang af Litteraturopgivelserne ordnet kronologisk vil jeg ikke gennemføre; med disse Eksempler er givet et Indtryk af de første Meddelelser om Vagtlær.

Derimod synes en anden Opgave mere fristende, nemlig paa Basis af det indsamlede Materiale, saaledes som det er sammenstillet i det følgende, at søge at skaffe en Oversigt over Vagtelbestandens Foranderlighed gennem Aarene her i Landet, — om der overhovedet kan tales om Vagtelbestanden, saa flygtig og uberegnelig Arten er i sin Forekomst.

Antallet af Iagttagelser (saavel eksakte Træk- som Yngle-

forekomster) af det i denne Afhandling publicerede danske Materiale tilligemed G. SVÄRDSONS tidligere citerede Arbejde om Vagtlen i Sverige er anført for Perioden 1860—1945 og er opdelt i femaarige Perioder:

	1860/64	65/69	70/74	75/79	80/84	85/89	90/94	95/99	1900/04
Sverige...	15	12	13	11	5	13	9	6	6
Danmark .	3	3	—	6	5	8	21	5	6
	05/09	10/14	15/19	20/24	25/29	30/34	35/39	40/44	
Sverige...	7	6	15	7	7	19	19	16	
Danmark .	14	8	7	5	10	11	25	16	

Tabel 1 visende Antal Jagttagelser af Vagtlen i Danmark og Sverige i Tiden 1860—1945 fordelt over femaarige Perioder.

Ovenstaaende Talmateriale er anvendt som Grundlag for Diagrammet, Fig. 1. For tydeligere at give Indtryk af Svingningerne er Talværdierne interpoleret, saaledes at Tallet for hvert Aar er taget som Gennemsnit af tre.

Op til omkring 1885/89 er Svingningerne for Danmarks og Sveriges Vagtelbestande diametralt modsatte, hvorimod Kurverne efter 1890 stort ses følges. Medens Sverige har en rig Fylde af Oplysninger om Forekomst af Vagtlere især i Tredserne og som Følge deraf viser en høj Placering i Diagrammet for denne Periode, saa glimrer den danske ornithologiske og jagtlige Litteratur ved manglende Meddelelser, hvorfor den danske Kurve for Perioden ogsaa ligger meget lavt. Med al den Tilfældighed, som nu engang præger Jagttagelser og Meddelelserne herom, er det et Spørgsmaal, om disse to Kurver kan tages som noget fyldestgørende Eksempel paa Vagtlens Forekomst i de to Lande, bygget som de er paa vor mangelfulde Viden. Som tidligere omtalt (p. 94) synes Vagtlen i Danmark at have haft en rig Periode i Tredserne, tilsvarende hvad den svenske Kurve udviser, og jeg vil anse det for sandsynligst, at den danske Kurves Ubetydelighed for Diagrammets første Aartier mere skyldes tilfældigt manglende Oplysninger, end at Arten fandtes i tilsvarende ringere Antal her end i Sverige. Af den Grund er den Del af den danske Kurve, der betegner Forekomsthypigheden indtil 1885 betegnet ved prikket Linje, da hele Problemet forekommer saa mærkeligt og usandsynligt, at senere kompletterende Undersøgelser sikkert

vil bringe en samsvarende Kurve for Dagen mellem de to Landes Vagtelbestand.

En Betragtning af Talmaterialet, saaledes som det er anført i ovenstaaende Tabel, Diagrammet Fig. 1 og en sammenlignende Gennemgang af selve Meddelelserne om Vagtelfore-

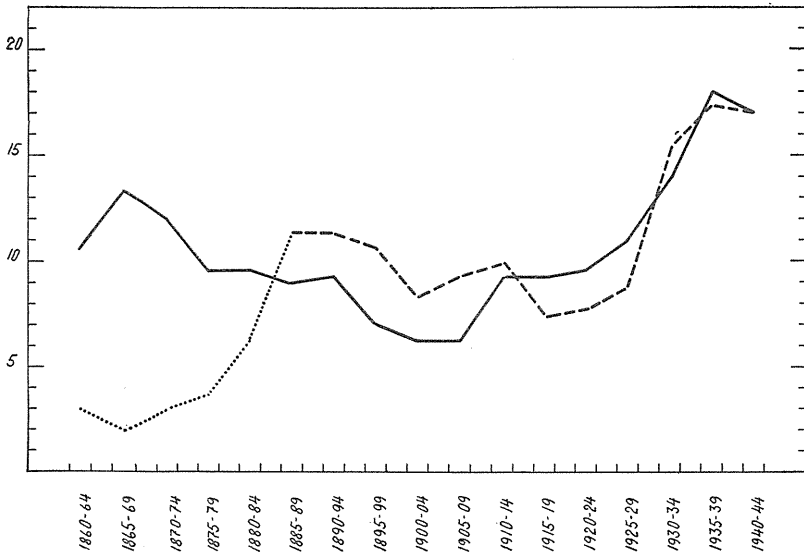

Fig. 1. Svingninger i Vagtelbestanden i Danmark og Sverige 1860—1945 paa Grundlag af Iagttagelser, fordelt over femaarige Perioder. Ordinaten betegner Antal Iagttagelser indenfor hver Femaarsperiode. Ubrudt Kurve: Sveriges Vagtelbestand; stiplet Kurve: Danmarks Bestand, fra 1860—89 erstattet med prikket Linje (sml. p. 96).

Fluctuations in Scandinavian Quail populations 1860—1945. Ordinate indicates number of records; unbroken line: Swedish Quail population; dashes: Danish Quail population; the period 1860—89 given as a dotted line; cf. p. 96.

komster senere i denne Afhandling og i det tidligere af SVÄRDSON citerede Arbejde viser:

For det første en i alt Fald i Sverige udpræget rigelig Forekomst i Tredserne, dernæst Tilbagegang, en Standsning eller rettere Fremgang i Firserne, dernæst atter Tilbagegang og endelig fra omkring 1930 igen en tydelig Stigning. Vagtelbestandens Fluktuationer over dens vældige Udbredelsesom-

raade er et hidtil uløst Problem, og derfor nøjes vi ogsaa for vort lille Omraade med, hvad der tidligere er sagt herom.

Dog er der en Ting, der er faldet mig i Øjnene, nemlig den Omstændighed at Vagtlens to tydelige Opgangsperioder i sidste Aarhundrede er faldet sammen med de i sin Tid saa omtalte Indvandring af Stepphøne fra Sibirien, idet nemlig Vagtlens Maxima omkring 1865 og 1888—90 helt falder sammen med Stepphøne-Invasionerne i 1863 og 1888. Maaske er det tilfældigt, men noget kunde dog tyde paa, at de samme Naturkræfter, der satte hine Tidens Stepphøneseudvandring i Gang, ogsaa muligt kan have udløst en asiatisk Udvandring af Vagtler i samme vestlige Retning, evt. af Vagtler fra de sydlige Egne af europæisk Rusland. En grundig Undersøgelse baseret paa Litteraturstudier og Undersøgelse af Skindmateriale fra disse Perioder kunde maaske bringe Klarhed over en mulig Korrelation mellem de to Fuglearters Optræden i de angivne Perioder og enten afkræfte eller bekræfte den her fremførte Tanke. Men det er muligt, at Tilgangen skyldes helt andre Aarsager f. Eks. Forhold i Overvintringsomraaderne eller under Trækket herop.

For det andet er Stigningen i Iagttagelser af Vagtler paa-faldende stor fra omkring 1930 og frem. Her kan det indvendes, at Chansen for Rapportering af Vagtler stiger proportionalt med den stadig stigende Oplysning blandt Jægere og det voksende Antal kyndige Ornithologer. Og noget kan der naturligvis være om det; imod det taler dog den store Mængde Iagttagelser af Vagtler i Sverige omkring 1865—70. En Sammenligning med et ganske vist mindre hollandsk Materiale (FR. HAVERSCHMIDT: Faunistisch overzicht van de Nederlandsche Broedvogels, 1942) viser ogsaa for dette Land en stærk Stigning i Iagttagelser fra 1930, ligesom Handbuch der deutschen Vogelkunde, 1942 nævner, at Vagtlen fra 1934 synes at være blevet almindeligere i Tyskland, især i de østligere Omraader.

Aarsagen til den kendelige Stigning i Antallet af iagttagne Vagtler og Vagtelreder fra 1930 ligger sikkert i den Omstændighed, at vi siden da er gaaet ind i en gradvis Klimaforbedring med varmere og mere solrige Somre. En nærmere Gennemgang af dette Forhold ligger uden for dette Arbejdes Rammer.

Som en kort Oversigt over Vagtlens Forekomst i Danmark kan som Indledning til Gennemgangen af det indsamlede Materiale siges: Vagtlen findes som spredt og faatallig Ynglefugl i Danmark. Den forekommer i noget varierende Antal fra Aar til Aar og altid sporadisk og spredt. Ingen Landsdel synes særlig foretrukket, men knyttet som Vagtlen er til dyrkede Marker er Forekomsten selvsagt svagest i store Dele af Midt- og Vestjylland. Hyppigst synes Vagtlen at forekomme i Østjylland og Sydsjælland, hvorimod Fyn, der ellers skulde anses for velegnet Ynglebiotop, glimrer ved sit meget ringe Antal rapporterede Vagtlar. Forekomsten er meget uregelbundet, med Ynglepar snart her, snart der.

Vagtlen er Trækfugl med Ankomst i Maj og Afrejse i Oktober; Overvintringsomraadet ligger i Afrika.

Det indsamlede Materiale er ordnet efter samme Plan, som er anvendt ved tidligere Beretninger fra Dansk Zootopografisk Undersøgelse; en nærmere Redegørelse for den anvendte Inddeling i Distrikter m. v. findes i P. JESPERSEN: Plan for en Undersøgelse over forskellige Fuglearters Udbredelse og Forekomst her i Landet, D. O. F. T., 31, p. 80—87.¹⁾

2. (Hjørring—Brønderslev). Vagtlen forekommer i Reglen kun ganske undtagelsesvis i Vendsyssel, i mange Aar maaske slet ikke. Men fra denne Regel dannede 1863 en meget fremtrædende Undtagelse; thi i dette Aar forekom den ikke blot overalt, men den var endog talrig tilstede, saa at man almindeligvis, naar man i Maj gik forbi en Rugmark, meget snart fik en Vagtel til Følgesvend. Det næste Aar fandtes ogsaa adskillige, men langt fra saa mange; derefter vendte den normale Tilstand tilbage indtil 1868, da der atter fandtes adskillige (J. C. H. FISCHER). Ved Toftegaard blev der skudt en Vagtel 10. 8. 1859 (J. C. H. FISCHER). En Vagtel blev skudt ved Hjørring 1915 (E. HORNEMAN).
4. (Sydøstl. Vendsyssel). "St. Endelts" ved Flauenskjold, tre Vagtlar trykkende i Roemark Oktober 1943 (Jagtvennen, 30). Flauenskjold, i en Roemark paa Gaarden Mørkledet blev en Vagtel skudt i Oktober 1944 (Jagtvennen, 30).
5. (Sydvestl. Vendsyssel). Ved Vaarbjerggaard pr. Nørresundby blev der truffet et Kuld Vagtlar paa 8-9 Stk. den 17. 9. 1893 (D. J.).

¹⁾ Ved Litteraturhenvisninger er følgende Forkortelser benyttet: D. J.: Dansk Jagttidende, F. F.: Flora og Fauna og D. O. F. T.: Dansk Ornithologisk Forenings Tidsskrift. Endvidere følgende Forkortelser: Z. M. for Eksemplarer fra Zoologisk Museums Samlinger; D. Z. U. for Materiale fra Dansk Zootopografisk Undersøgelse.

6. (Nordlige Thy og V. Hanherred). Vagtlen er sjælden i Thy, men dog af og til ynglende; Rede med friske Æg er to Gange fundet ved Djernæs 19. 7. 1879 og 15. 8. 1880. Den 20. 9. 1878 er et Kuld næppe flyvefærdige Unger truffet ved Kjølbysgaard (P. V. HEIBERG). Et Kuld paa fem Vagtelæg stammende fra Djernæs, den 5. 8. 1880, findes paa Naturhistorisk Museum, Aarhus (H. M. THAMDRUP *in litt.*).
7. (Sydvestl. Thy). Vagtel fyrfalden ved Lodbjerg Fyr 4. 11. 1937 (Z. M.).
8. (Mors). Vester Assels Kær, en Vagtel skudt September 1939 (SIG. NIELSEN *in litt.*). Legindbjerg Plantage, sidst i September 1939 blev et Kuld paa seks flere Gange truffet paa Markerne udenfor Plantagen. En blev skudt. Efter 1. Oktober var de forsvundet (ELSE POULSEN *in litt.*).
9. (Salling). I Salling er der truffet og nedlagt flere Vagtlere under Hønsejagten 1937 (D. J., 54).
11. (Ø. Himmerland). Nyrup ved Nibe, Rede med 13 Æg fundet 25. 8. 1895; nu paa Zool. Museum, København (Z. M.). Skelund, ynglende paa Gaarden Nørrevang, Redefund 18. 6. 1905. Omkring 1915 faatallig Ynglefugl. Kunde ligeledes dengang træffes faatalligt paa Træk (K. O. PEDERSEN, D. Z. U.). I 1910 blev der fundet en Rede med 10 Æg paa en Mark ved Skelund (S. RASMUSSEN). Als, 16 km øst for Hadsund blev en Vagtelrede fundet med 10-12 Æg i Juni 1914. Reden, der laa i en Kløvermark, blev ødelagt af en Slaamaskine (S. RASMUSSEN). I Hadsundegnen blev en ringmærket Vagtel taget af Kat, sikkert ved Rede, den 10. Juli 1924. Vagtlen var indfanget paa Vaartræk i Ægypten og sluppet ved Ile de Oléron i Frankrig den 30. 5. 1924 (P. SKOVGAARD). Vagtlen høres ofte paa Engene langs Lindenborg Aa (K. W. GALLE, D. Z. U.).
- 13 a. (S. for Randers). I 1900 blev der skudt en Vagtel i Tebbestrup (NIELS HEDIN). En Vagtel blev i 1901 skudt i Assentoft (NIELS HEDIN). Julianeholm, et Kuld Vagtlere blev truffet under Hønsejagten 1919; 4-5 af dem skudt (P. RØRBÆK).
- 13 b. (Randers—Mariager). Ved Mejning pr. Havndal blev der den 9. 8. 1933 i en Vikkemark paa høj, tør Jord fundet en Vagtelrede med 12 Æg (FR. THYE). Ved Demstrup pr. Dalbyover blev en Vagtelrede med 8 Æg fundet sidst i Maj 1936, men Æggene blev desværre ødelagt af en Slaamaskine (FR. THYE).
14. (Viborg). Vagtlen er sjælden i Viborgeggen. I P. Smeds Samling findes 3 Expl., hvoraf 2 er taget som Unger i Tind-Eggen for faa Aar siden. 14. 7. 1913 fandtes en Hun død under Telefontraad ved Asmild. En skudt Efteraaret 1916 ved Palstrup (P. SKOVGAARD: Fuglelivet i Viborgeggen, 1924). En Vagtel blev skudt 1898 ved Paarup (HANS JENSEN). Vagtel er hørt i Engesvang Mose 6. 8. 1905 (R. CHRISTIANI). Paa Bidstrup Gods blev der den 21. 9. 1937 skudt en Vagtel og set 5-6 andre. Den 22. blev der yderligere set en Vagtel ca. 1 km fra det Sted, hvor de første var truffet (HONNENS DE LICHTENBERG).
15. (Holstebro—Skive). Paa Jagtmarker ved Holstebro blev der i 1887 skudt 2 Vagtlere (D. J., 4); i 1889 blev der paa samme Marker atter

skudt 2 (D. J., 6). Ved Skave, langs Hvidemose blev et Kuld Vagler truffet 17. 9. 1914, hvoraf tre blev skudt (E. FRELLESVIG *in litt.*).

17. (Ringkjøbing). Vagtel fyrfalden ved Lyngvig Fyr den 2. 11. 1907 (Z. M.). En gl. Hun skudt ved Tarm 16. 9. 1914 (Å. VEDEL TÅNING: Ringkjøbing Fjords Fugle, 1936). Troldhede, gl. Han skudt 17. 5. 1936;

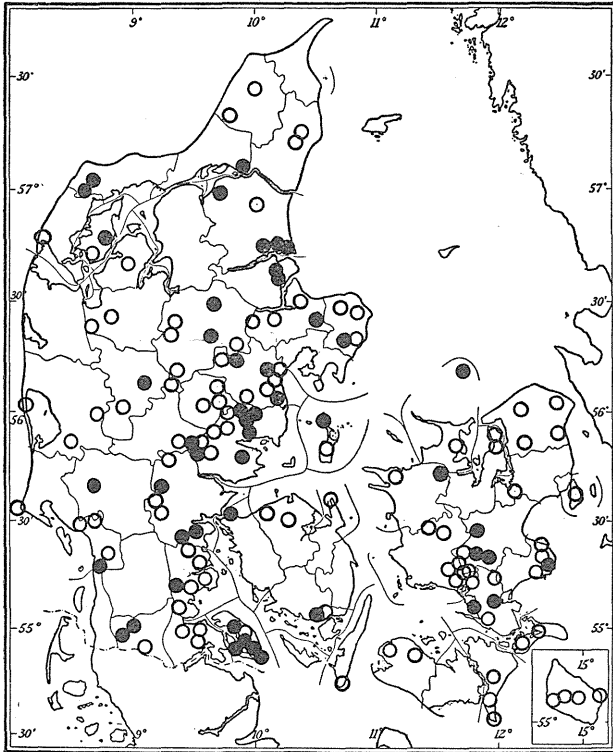

Fig. 2. Vagtlens (*Coturnix coturnix*) Forekomst i Danmark.

● Yngleforekomster. ○ Iagttagelser uden for Yngletiden.

The distribution of the Quail (Coturnix coturnix) in Denmark.

● *Breeding records.* ○ *Records outside the breeding season.*

findes paa Herning Museum (K. WESTERSKOV). Vagtelhun skudt 17. 10. 1942 ved Finderup, Rishøj (D. O. F. T., 40).

18. (Herning). I REIMERS Fuglesamling, Viborg, findes to Vagtler, en Han og Hun skudt ved Lustrup i 1907 og 1909 (P. SKOVGAARD). Tulstrup, 1931 er der udruget et Kuld ved Tulstrup, Ikast, idet tre uudfarvede Ungfugle er indleveret til Konservator H. P. Hansen derfra. Et Eksempel, skudt 1. 10. 1931 findes paa Herning Museum (K. WESTERSKOV).

19. (Brande—Give). I 1892 blev en Vagtel skudt paa Hjortsvang Mark (K. KRISTENSEN).
20. (S. for Silkeborg). I Bryrupegnen blev en Vagtel skudt i September omkring Aarhundredskiftet (N. S. SCHOUGAARD). Ry, en Vagtel fløj under Efteraarstrækket ind gennem en Veranda, hvorved den dræbtes (V. BJØRNBAK). Sønder Vissing, en Vagtel skudt i 1935 (F. V. STRANGE, D. Z. U.).
21. (Silkeborg—Aarhus). Møgelby pr. Hammel, en Vagtel skudt 27. 9. 1917. Svendstrup, Juli 1934 hørtes en Vagtelhan slaa flere Gange paa en Havremark med tilgrænsende Kløvermark. Hørtes baade Morgen og Aften, men Reden blev ikke fundet (J. A. NYGAARD MADSEN *in litt.*). Vagtlen er for mange Aar siden hørt slaa paa Markerne ved Risskov. Skejby, en Rede med 3 Æg blev fundet under Markarbejde 1945. Reden ødelagdes under Markarbejde, og det ene Æg sendtes til Naturhistorisk Museum, Aarhus (V. SIGFR. KNUDSEN). Paa Lethenborg traf jeg et Aar et Par Vagtlar i Slutningen af September. Den ene blev skudt (R. P. RANDLØV). Ved Fløjstrup, Beder, fandtes i Juni en død Vagtel, fløjet mod en Ledning. I 1937 fandtes en Rede smst. i en Kløvermark med 6-8 nylig klækkede Kyllinger. Reden var anbragt paa en ret højtliggende Mark nær Gaard (D. J., 58). Lystrupvej, Risskov blev en Vagtelhun fundet 29. 6. 1943; nu paa Naturhistorisk Museum (H. M. THAMDRUP *in litt.*).
- 22 b. (Grenaa). Paa Meilgaard blev der i 1890 skudt tre Vagtlar (D. J., 7). I 1893 blev der ved Lyngdalsgaard skudt mindst 3 Vagtlar, og Kuld menes udruget paa Gaarden (D. J.). Ved Nimtofte fandtes sidst i Juni 1946 en Vagtelrede med 8 Æg; Reden blev ødelagt ved Slaaning (J. BJERG-THOMSEN). En Vagtel blev skudt i Maj 1920 ved Grenaa (C. M. POULSEN, D. Z. U.). Katholm, 5-6 Vagtlar skudt 1937 og ved Gerrild 3 skudt ud af en Flok paa 5 i 1937 (D. O. F. T., 33).
23. (Samsø). Paa Brattingsborg Jagtdistrikt er i Tiden 1884—1930 ialt skudt 7 Vagtlar (Dansk Jagtleksikon, p. 548). Paa Nordsamsø er Vagtelhannens Slag hørt tre Gange, nemlig 26. Maj 1944 samt et Par Dage senere, ca. 1½ km fra hinanden; muligvis samme Fugl. I 1945 hørtes Vagtelslag i samme Omraade 22. Maj (B. LØPPENTHIN *in litt.*).
24. (Horsens). Møgelkær: Fra mit Barndomshjem husker jeg tydeligt Vagtelens Slag paa Møgelkær Mark ved Horsens. Det forekommer mig, at vi hørte den hvert Aar (1878—84), men jeg har ikke noget skrevet op om det. Der blev ikke i min Faders Tid skudt nogen (C. WEISMANN *in litt.*). Taaning, Vagtlen findes undertiden. Et Aar, vist 1881, kunde man høre Vagtlen, hvor man kom (D. J., 6). Vagtlen var tidligere almindeligere end nu, ligesom den omkring Aarhundredskiftet er fundet rugende paa Taaning Mark; Vagtlens Slag hørtes den 5. 5. 1926 paa Taaning Mark (R. P. RANDLØV). Uldumegnen, et et Kuld paa 5 Vagtelæg stammende fra denne Egn findes paa Naturhistorisk Museum, Aarhus; ingen Data (H. M. THAMDURP *in litt.*). I Maj 1891 fandtes en Vagtel død under en Telefontraad ved Konstanta Kro. I 1890 fandtes en Vagtel rugende paa en Udlægsmark i Hessel-

balle. I 1894 blev en Vagtel skudt i Vester Ørum (K. KRISTENSEN). Paa Nissumgaards Marker fandtes en Vagtelrede med 9 Æg den 14. 9. 1881 (A. H. FABER). Paa Stensballegaards Mark fandtes den 22. 6. 1893 en Vagtelrede med 15 Æg (A. H. FABER). I Efteraaret 1905 blev der set en Vagtel paa Banbjerg ved Bordinglund; den var i Selskab med en Flok Agerhøns (HANS JENSEN). Ved Raadved Kjærsgaard pr. Horsens er Vagtlen jævnlig skudt, et Efteraar fem, og i 1892 to Stk. (MOZART JENSEN). Ved Serreslevgaard blev en Vagtelrede fundet med 11 Æg i 1893 (D. J.).

K. WESTERSKOV fot.

Fig. 3. Rede af Vagtel (*Coturnix coturnix*) i Rødkløvermark ved Bølling pr. Egtved, SV for Vejle, fundet ved Slaaning af Marken den 21. 8. 1943, fotograferet den 8. 9. 1943.

Nest of Quail (Coturnix coturnix) in field of Red Clover at Bølling, Egtved, S.W. of Vejle, found 21. Aug. 1943, photographed 8. Sept. 1943.

25. (Kolding—Vejle). Vagtel skudt ved Vejen 1. 11. 1918 (Z. M.). Sønderholm ved Vonsild, gennem flere Aar er Vagtlens Slag hørt og Fuglen iagttaget i Yngletiden i Juli Maaned; menes at yngle paa Stedet (V. JÜHNE, D. Z. U.). For 50 Aar siden blev der skudt en Vagtel ved Vonsild (D. J., 58). I en ret højt liggende Bygmark ved Poulinesminde, Vonsild, fandtes en forladt Vagtelrede i August 1941. Skallerne efter de 7-8 Æg undersøgtes paa Zoologisk Museum (J. TANG PETERSEN). Rostrup ved Gadbjerg, 6 Vagtlere set i Maj 1926 paa Pløjemark (HJ. ØSTERGAARD CHRISTENSEN, D. Z. U.). Paa Havnholtgaard ved Verst

- blev en Vagtel skudt i en Roemark den 15. 10. 1937 (D. J., 54). Bølling ved Egtved, Rede med 10 Æg fundet under Slaaning af Kløvermark 21. 8. 1943; tre Æg blev ødelagt ved Slaaning; Reden blev senere forladt; se Fig. 3 (K. WESTERSKOV).
26. (Varde—Grindsted—Vejen). Hostrup pr. Nordenskov, Rede med 10 Æg fundet i en Havremark 10. 9. 1940 (J. BRUUN).
27. (Esbjerg—Ribe). Ribeejnen, Vagtelen, der ellers er meget sjælden, blev i Oktober 1906 ofte indleveret til Udstopning (M. CLAUSEN). Darumør ved Bramminge, en Han skudt 8. 6. 1922 (Z. M.). Horns Rev Fyrskib, ung Han fyrfalden 13. 10. 1928 (Z. M.). Gørding ved Bramminge, en gl. Hun skudt 23. 5. 1931; nu paa Naturhistorisk Museum, Aarhus (H. M. THAMDRUP *in litt.*). Sønder Farup, i Havrestub paa nogle høje, tørre Agre blev en Vagtelrede med 10 Æg fundet den 19. 8. 1939 (J. BRUUN).
28. (Middelfart—Assens). Ung Vagtelhan fyrfalden ved Strib 1. 5. 1924 (Z. M.).
29. (Odense—Bogense). Dallund, en ung Han fra 22. 8. 1858 og en gl. Hun fra 21. 8. 1858 findes paa Zoologisk Museum, København (Z. M.). Lundsgaard ved Bogense, en ung Han blev skudt den 2. 10. 1945 (P. J. RØRTH *in litt.*).
30. (Kerteminde). Fyns Hoved, et Eksempel skudt paa Fyns Hoved, u. Aar (D. O. F. T., 33).
32. (Faaborg—Svendborg). Skovsbo ved Svendborg; gl. Han skudt den 10. 9. 1907; ligeledes er herfra opgivet, at Vagtlen har ynglet paa Lokaliteten et Par Aar forud (HAR. THOMSEN *in litt.*).
34. (Langeland). Kelsnor Fyr, en Vagtel fra 13. 10. 1912 (Z. M.).
35. (V. Lolland). Svenstrup, to Vagtler skudt 21. 9. 1893; en skudt smst. 22. 9. 1893. Det var da 19 Aar siden, Jægerne sidst havde truffet Fuglen der paa Eggen (D. J., 10). Birket Sogn, en gl. Han skudt den 18. 9. 1937 (HAR. THOMSEN *in litt.*).
37. (Falster). Ourupgaard, 1893: "Efter flere Aars Forløb synes Vagtlen atter i Aar at have fundet Vej til disse Egne". Tre Stk. iagttaget i Løbet af nogle Timer (D. J., 10). Bøtø, Vagtlen er enkelte Gange truffet paa Bøtø om Efteraaret (D. J., 43). Gedser Fyr, Vagtel, ung Han fyrfalden 25. 10. 1943 (Z. M.).
38. (Møen). Vagtlen iagttaget 1893 paa Møen (D. J., 10). Vagtlen opgives at have ynglet tidligere uden for Stege (G. HAGE).
- 39 a. (Vordingborg—Næstved). I Vordingborgejnen er Vagtlen ustadigt ynglende. Ynglede 1907 paa Svinø Land; en skudt af en Flok. Samme Efteraar opholdt en Flok sig i længere Tid ved Sallerupgaard, muligvis den samme. Den er oftere hørt i Parringstiden, men ikke set. Skudt for en Del Aar siden i Bastmose (GERH. SCHOLTEN). I en Kløvermark ved Faxinge Sanatorium pr. Præstø blev der i Juni 1917 fundet en Vagtelrede med 12 meget stærkt rugede Æg. Den rugende Hun fik desværre Hovedet hugget af ved Slaaning (KAY SCHÄFFER).
- 39 b. (Stevns). Højstrup, Sydstevn, Vagtelen forekom almindeligt i September 1891 (D. J., 10). Storehedingejnen, om Fuglen yngler her er

tvivlsomt. Reden er aldrig fundet, men enkelte Aar er Fuglen fundet i mindre Flokke i Jagttiden; saaledes blev der i 1888 den 11., 13., 16. og 17. Oktober skudt nogle Vagtler af en Flok paa Storehedinge Mark. Ligeledes 1893, da der den 20. September blev skudt 2 Stk. af en Flok, og 1904 fandtes der en lille Flok, hvoraf et Individ blev skudt. 1893 blev en Vagtel dræbt midt i August ved Efterslæt af Græs; den rugede paa 8 Æg (H. ARCTANDER). Gjorslev, en gl. Han skudt antagelig omkring 1910 (HAR. THOMSEN *in litt.*). Broksø, en Vagtel skudt den 9. 9. 1885 (D. J., 7). Ringstedegnen, Vagtlen forekommer ret almindeligt i Eggen. 1892 fandtes dens Rede med 8 Æg paa en Mark ved Benløse (ORLA BOCK). Holløse, en Hun mrkt. Holløse, 2. 10. 1893 findes i Fuglesamlingen paa Gunderslevholm (TORBEN SVENDSEN). Christianshøj, yngede paa Markerne 1905 og 1906; andet Aar var der to Kuld (A. VALENTINER). Smst. set en gl. Fugl 29. 8. 1906 samt en lille Unge, der var fundet død (O. HELMS). Bregentved, et Par set i Kanten af en Kornmark i Slutningen af Juli 1927, muligvis ynglende (L. JENSEN og N. HAUGAARD, D. Z. U). Ung Vagtel ♀ faldet ved Stevns Fyr den 25. 10. 1943 (D. O. F. T., 38).

41. (Skelskør—Sorø). Næstvedegnen, Vagtlen er ikke almindelig her; skudt ved Kjøberup 12. 10. 1863; Spragelse 26. 6. 1868; Skademosen 26. 6. 1868; Vridsløse Mose 12. 9. 1875; Stenbæksholm 19. 9. 1879; Lundegaard 20. 9. 1879; Broksø 8. 10. 1885; Næstved Bymark 12. 10. 1885; Skytteskoven Oktober 1887; en Han fundet død i April 1889 paa Banelinjen mellem Næstved og Rønnebæksholm (J. BAAGØE: Næstvedegnens Fugle, 1893). Paa Sorø Akademi findes en udstoppet Vagtel, gl. Han skudt Sjælland 1861 (CHR. HJORT *in litt.*). En Vagtel set ved Nordrup i Oktober 1898 (V. MØLLER, D. Z. U).
- 42 (Kalundborg). Skovholm, Rede med ca. 10 Æg fundet Sommeren 1931; Æggene var halvt rugede (D. J., 58). Saltbækvig, Vagtel skudt u. Aarstal (Dansk Jagtleksikon, p. 1048).
43. (Odsherred). Vagtlen yngler sandsynligvis paa Hesselø, da Fyrmester VESTERGAARD ofte har hørt Hannens iørefaldende Slag, men aldrig set Fuglen selv; nævnt i Fyrberetningen i 1895, da den høstes, særlig om Aftenen i Maj (N. FABRITIUS BUCHWALD). Paa "Birket" i Odsherred blev den 2. 10. 1937 set flere Vagtler; de laa enkeltvis og fløj op med et underligt Pift. Dagen før havde der været adskillige (FR. THYÆ).
44. (Hornsherred). Jægerspris, gl. Hun skudt 7. 10. 1937 (Z. M.). Ved en Planteskole, der ligger umiddelbart op til Jægerspris By, rejste en Jagthund to Gange en Vagtel den 11. 8. 1938 (VAGN HOLSTEIN *in litt.*).
- 45 a. (Roskilde—Holte). Hedehusene, ung Hun skudt 16. 8. 1937 (Z. M.).
- 45 b. (Nordsjælland). Uvelse ved Slangstrup, en Vagtel skudt ca. 1. 7. 1892 (Z. M.). Vallerød Mark, Hørsholm, Vagtel skudt 21. 9. 1895 (C. WEISMANN *in litt.*). Helsingø, en gl. Hun skudt Efteraaret 1909 (HAR. THOMSEN *in litt.*). Bøgeholmsø, to Vagtler iagttaget Efteraaret 1935 (K. MADSEN, D. Z. U.).
46. (Amager). Taarnby, en gl. Han blev skudt 29. 11. 1945 (H. HANSEN *in litt.*).

47. (Bornholm). Enkelte Aar ret talrig om Efteraaret, saaledes 1906 i Almindingen (L. JENSEN-TUSCH). Som Trækfugl ustadig Gæst paa Bornholm; paa Bornholms Museum findes følgende Eksemplarer: Vagtel fundet paa Galløkken 21. 11. 1907 og Vagtel fundet paa Gaden i Rønne 30. 10. 1908 (A. F. V. SEIER: Bornholms Fugle, 1932). Svaneke Fyr, Han fyrfalden 15. 11. 1944 (Z. M.).
48. (Haderslev). Hjerndrup ved Christiansfeldt, en Vagtel skudt i 1882 (D. J., 2). Slivso, Vagtel skudt en enkelt Gang, uden Aarsopgivelse (D. O. F. T., 38). Halle, Haderslev Næs, Vagtel hørt 16. 5. 1932 (F. F., 1933). I Eggen mellem Over-Jerstal og Hovslund er Vagtlen ofte hørt og enkelte Gange iagttaget i Yngletiden, Sommeren 1945; Reden blev dog ikke fundet (CARL STAMPE *in litt.*). Paa Nygaard ved Haderslev blev en Vagtel skudt den 18. 9. 1929 (VAGN HOLSTEIN *in litt.*). Rødekro, en Vagtelhan skudt 20. 9. 1937 og en Hun skudt 29. 9. 1937 (O. BEHREND'S *in litt.*).
51. (Tønder—Tinglev). Paa en Mark syd for Draved blev en Vagtel med 8 store Unger set den 17. 7. 1927. Vagtel blev set med Unger ved Vennemose nordøst for Tønder den 28. 6. 1931 (F. F., 1933). Rends, Vagtel skudt under Høsejagten den 24. 9. 1944; der var to sammen. I 1937 blev en Vagtel skudt smst. (E. FRELLESVIG *in litt.*).
52. (Sundeved). I 1842 blev der skudt 22 Vagtlere paa det Graastenske Jagtdistrikt (D. J., 5). Aarup, to Vagtlere hørt 19. 5. 1929; set ved Var-næs 18. 6. 1930 (F. F., 1933).
53. (Als). I 1842 blev der skudt 21 Vagtlere paa Revierjagten paa Als (D. J., 5). Ved Birkepøl er Vagtlen hørt 26. 6. 1927; smst. blev en Rede med 12 Æg fundet i højt Græs 3. 7. 1927; paa Markerne syd for Gammelgaard hørtes den 20. 5. 1928 og 11., 15. samt 16. 6. 1928. I en Kløvermark ved Padholm rejstes en lille Flok Vagtlere, antagelig en gammel Fugl med Unger den 8. 8. 1928; 12. og 13. 5. 1929 hørt ved Sjel-lerup; ved Østerholm blev en Rede med 9 Æg fundet den 15. 6. 1929; hørt ved Miang den 5. 6. 1930; Vagtel set ved Augustenborg 6. 7. 1930; hørt ved Sebbelev den 29. 5. og 3. 6. 1932 (F. F., 1933).¹⁾ Vagtelhannens Slag blev hørt i 1933 ved Ladegaard, nær Sønderborg. I 1935 blev Vagtlens Slag hørt ved Majbølgaard. 15. 11. 1938 hørtes en enkelt Vagtel trækkende over Sønderborg om Natten (O. BEHREND'S *in litt.*).
- Færøerne. Vagtlen yngler i meget ringe Antal, men sandsynligvis hver Sommer. Allerede i 1800 læses der om Vagtlens Optræden paa Færøerne (F. SALOMONSEN: Aves, Zoology of the Faroes, 1942). En Vagtelhun fra Nolsø, 22. 6. 1895 findes paa Zoologisk Museum (Z. M.). 1893 skriver Sysselmand H. MÜLLER: "Vagtelen træffes hyppigt her om Sommeren, men Æggene, hvoraf hver Rede indeholder 10 til 12 Stykker, have altid været raadne. Iaar har jeg imidlertid faaet med-delt, at 2 Par have ynglet paa Nolsø, en Ø uden for Thorshavn; i den ene Rede vare alle Æggene udrugede, hvorimod der i den anden fandtes 3 raadne" (D. J., 10).

¹⁾ Meddelelserne fra 1927—32 stammer fra MOESGAARD og kan kun med Betænkkelighed godkendes. (R e d.)

Træk og Trækruter.

Vagtlens Træk er et af Fænologiens særlig interessante og hidtil kun lidet opklarede Omraader. Thi ikke alene er Træk-rute og Trækkets Længde interessant; hvad der især virker overraskende, er den Uregelmæssighed, der præger hele Træk-
ket, delvis Invasionsfugl som Vagtlen er.

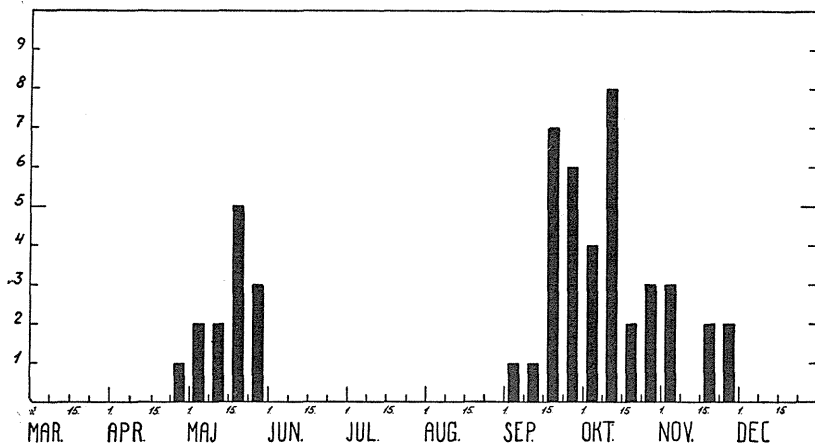

Fig. 4. Vagtlens Ankomst til og Afrejse fra Danmark. Ordinaten betegner Antal Iagttagelser. Iagttagelser fra Sommermaanederne udeladt. Den meget høje Søjle for Antal i tredje Uge af September maa ikke tages som noget fuldgyldigt Eksempel paa Borttrækkets Intensitet, men skyldes det store Antal skudte Vagtlere (Hønsejagtens Begyndelse 18. September). Trækkets Maksimum ligger primo Oktober.

Arrival and departure of Danish Quails. Records from the summer months left out. The high number in the third week of September is due to the beginning of the hunting season; culmination of migration is early October.

Den store Betydning, Vagtelfangsten har i visse Lande, har foraarsaget flere intensive Undersøgelser af Vagteltrækket. Omfattende Ringmærkninger (der dog hidtil kun har belyst Vagtlens europæiske Trækruter) har fundet Sted, og en stor Del ringmærkede Vagtlere er blevet tilbagemeldt. En nærmere Gennemgang af vor nuværende Viden om Vagteltrækket baseret paa de foreliggende Arbejder om Emnet, ligger uden for denne Afhandlings Rammer. Her skal blot omtales Vagtlens Ankomst til og Afrejse fra Danmark samt andre Forhold berørende

Vagteltrækket i Danmark; hertil en kort Oversigt over Trækkets vigtigste Forløb. For nærmere Oplysninger om Vagtlens Træk kan henvises til et meget udførligt italiensk Arbejde: FRANCESCO CHIGI, ADA AGOSTINI & MARIO ROTONDI: La migrazione della Quaglia, *Coturnix coturnix coturnix* (L.). Rassegna Faunistica 2, 1, p. 1—67. Endvidere indeholder et Arbejde af F. CATERINI, C. POALUCCI, A. TOSCHI, Bologna 1937, Rapporter om et stort Antal ringmærkede Vagtler.

Vagtlens Ankomst til Danmark om Foraaret sker i Løbet af Maj, undtagelsesvis kan enkelte Fortropper komme sidst i April. Vagteltrækkets Intensitet vil fremgaa af Diagrammet Fig. 4. Vagtlernes Ankomst er som for alle Trækfugles Vedkommende afhængig af Vejrliget i Overvintringsomraadet og i de Lande, der passeres under Trækket.

Borttrækket fra Danmark om Efteraaret synes at finde Sted i Oktober, men enkelte gennemtrækkende Vagtler kan iagttages i November. Det er tvivlsomt, om ret mange Vagtler begiver sig paa Trækket bort fra Danmark allerede i September, saaledes som det tidligere har været fremført. Vagtlens sene Ynglen foraarsager oftest, at Kyllingerne næppe er fuldt udviklede i September, hvilket en Gennemgang af Notitserne i foranstaaende distriktsvise Gennemgang af Materialet viser. I sidste Septemberhalvdel har det ofte drejet sig om Vagtler skudt under Hønsejagten, altsaa sikkert de fleste Gange paa Ynglebiotopen, og gerne om Vagtler skudt ud af en Flok, et Kuld. Efteraarstrækkets Kulmination ligger sikkert normalt i Begyndelsen af Oktober, aftagende Maaneden ud og med enkelte Efternølere og sildige, nordfra kommende gennemtrækkende Vagtler ind i November.

Vagtlens er saaledes truffet her i Danmark i otte af Aarets tolv Maaneder, idet Iagttagelser mangler fra Vintermaanederne December, Januar, Februar og Marts.

Saa vidt de hidtidige Ringmærkninger og Undersøgelser viser, synes Trækket stort set at forme sig som følger:

Vagtlens holder paa Ynglepladserne sammen i Kuld, slutter sig under Trækket sammen i Smaaflokke, der stadig tiltager i Antal syd paa, saaledes at Flokkene, naar Middelhavet naas, kan være meget store. Europæiske Vagtler synes at trække i sydlig eller sydvestlig Retning, enten med Træk tværs gennem

Italien til Sicilien og Sardinien og videre til Tunis og Algerier eller langs Adriaterhavets Kyst til Kreta og derfra til Ægypten.

Vagtlerne overvintrer i stort Tal i de afrikanske Middelhavslande, i ret stort Tal dog ogsaa til Nordranden af Troperne i Vest- og Østafrika saavel som i det sydlige Arabien. Sydligste Forekomst er ved Ækvator.

Alle Vagtler naar dog ikke til Nordafrika, enkelte forsøger at overvintre i England, Holland, Belgien og Tyskland, ja endog i Sydfinland er Overvintringsforsøg konstateret (NIETHAMMER, p. 539). I de sydligste franske Departementer findes hvert Aar overvintrende Vagtler, paa Korsika overvintrer ligeledes mange, og der er endog fremsat Formodning om, at Arten skulde være Standfugl paa Øen (ALBERT HUGUES, *Alauda*, 1939).

Vagtlerne trækker udelukkende om Natten, gerne i ringe Højde, blot en eller faa m over Jorden; naar Vagtlerne trækker over Havet, som f. Eks. fra Kreta til Ægypten, flyver de ganske lavt over Vandoverfladen, hvorfor ogsaa hele Flokke slaas ned og drukner, naar Havet er i Oprør (*Danske Fugle*, 2).

Hvor Vagtlerne skal forlade Kysten og flyve ud over Havet, samles de i store Skarer; og saavel paa saadanne Steder, som hvor de naar Land, drives der en hensynsløs Jagt og Fangst paa dem, dels i Fælder, dels i Net. Især paa Stranden, hvor Vagtelflokken slaar ind efter Flugten over Middelhavet, er Fangsten indbringende. Vagtlerne flyver om Natten og naar gerne Kysten tidligt paa Morgen; de kaster sig udmattede paa Stranden og ligger her en lille Tid, inden de begynder at søge Skygge. Skyggen er at faa i de overalt opstillede Fælder, og Fangerne kan samle de trætte Fugle op i tusindvis. Heldigvis har energisk Fredningsarbejde medført visse Indskrænkninger i denne utiltalende Dyrefangst; saaledes er bl. a. Bestræbelserne for at forbyde Importen af fangne Vagtler til Italien, Frankrig og England kronet med Fremgang (*Der Vogelzug*, 1938).

Men Vagtlerne er ikke alene udsat for Net- og Fældefangst; de jages ogsaa med Bøsse paa Trækstederne ved Middelhavet, ligesom Araberne i Tunis fanger dem med deres afrettede Falke og Høge.

Vagtelfangsten kan give enormt Udbytte. Saaledes kan

nævnes, at der efter gode Trækdage kom 2-3000 Vagtler paa Markedet i Valetta; det aarlige Udbytte var her sammen med Turtelduefangsten ca. 25.000 Stk. (Der Vogelzug, 1941). Paa en Ø i det græske Øhav skal ikke mindre end 150.000 Vagtler være fanget paa een Dag (The Ibis, 1935).

Norden ligger i Periferien af Vagtlens Udbredelsesomraade, hvorfor ogsaa kun ganske faa Ringmærkningsresultater kendes herfra. De faa Fund fortjener derfor at nævnes:

Danmark. Vagtel fanget paa Vaartræk i Nord Afrika, sluppet i Frankrig ved Ile de Oléron den 30. 5. 1924. Taget af Kat, sikkert ved Rede, ved Hadsund den 10. 7. 1924 (Danske Fugle, 4).

Sverige. Vagtel ringmærket ved Brescia i Norditalien den 20. 5. 1930. Dræbt af Slaamaskine ved Tenösund, Bogasund tæt udenfor Stockholm, den 16. 8. 1933.

Vagtel ringmærket i Rhonedalen nær Avignon, Frankrig, den 23. 5. 1935. Dræbt af Kat, sikkert ved Rede, 12 km syd for Uppsala den 15. 7. 1935.

Vagtel ringmærket ved St. Quentin i Nordfrankrig i April 1912. Genfangst ved Sandviken i Gästrikland den 25. 6. 1912 (EINAR LÖNNBERG: Svenska Fåglars Flytning, 1935).

Yngleforhold.

Det er ikke Hensigten at give nogen almen Oversigt over Vagtlens Ynglebiologi. Derimod rummer det indsamlede Materiale saa mange Data ang. Æglægningstid, Ægantal m. m., at en Udnyttelse deraf ved passende Sammenstilling synes paakrævet, saa meget mere som mange hittidige Bemærkninger herover mere bygger paa Skøn end paa Basis af sammenstillede Fakta. Tillige er foretaget Maalinger af tre Kuld danske Vagtelæg, deraf det ene i Naturen, de resterende to Kuld paa Zoologisk Museum, København.

Tidspunkt for Æglægning.

Vagtlens Æglægning i Danmark strækker sig over en meget lang Periode, idet der er fundet Reder med Æg fra Maj til September, saaledes som det vil fremgaa ved Sammenligning med Diagrammet Fig. 5, hvor daterede Kuld danner Grundlaget. Nogle af de sent fundne Kuld skyldes muligvis

Omlægning, idet første Kuld kan være blevet ødelagt ved Slaaning.

Redefund med fuldt Ægantal kendes fra følgende Datoer i de respektive Maaneder:

Maj: ult. Maj, 1936.

Juni: 15. 6. 1929; 18. 6. 1905; 22. 6. 1893; ult. 6. 1946.

Juli: 3. 7. 1929; 19. 7. 1879.

August: 5. 8. 1880; 9. 8. 1933; 15. 8. 1880; med. 8. 1893; 19. 8. 1939; 21. 8. 1943; 25. 8. 1895.

September: 10. 9. 1940; 14. 9. 1881.

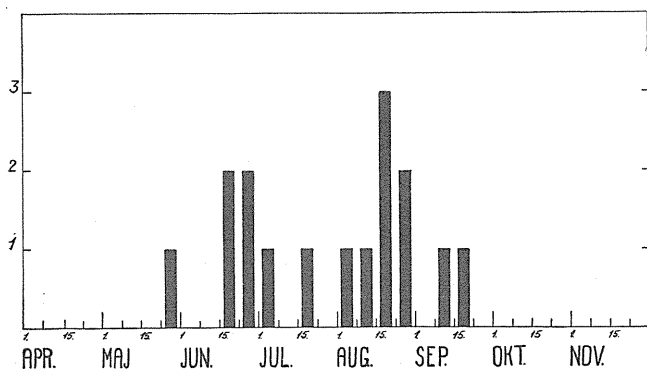

Fig. 5. Tidspunktet for Vagtlens Æglægning i Danmark.
Ordinaten betegner Antal Redefund.

*Time for egg-laying of Danish Quails.
Ordinate indicates number of recorded nests.*

Der er saaledes fundet Reder med Æg af Vagtel i fem af Aarets Maaneder fra ult. Maj (første eksakte Dato for Redefund med Æg 15. 6.) til 14. September.

Det overvejende Antal danske Vagtelreder er fundet paa højtliggende Marker, hyppigst i Kløver, men ogsaa andre Steder. Af 12 danske Redefund med nærmere Oplysninger om Redens Beliggenhed fandtes 5 Reder i Kløver, 3 Reder i Græsmark, 2 Reder i Havremark, 1 Rede i Vikkemark og 1 Rede i Bygmark.

Ægantal, Ægmaal og Ægvægt.

Danske Vagtelkuld indeholder 8—12 Æg. Det synes ikke at være saaledes, at sene (og muligt omlagte?) Kuld er mindre

end tidlige Kuld, hvilket ellers er Tilfældet ved en Del Fuglearter. Dette vil fremgaa af, at gennemsnitligt Ægantal for 5 Junireder var 11 Æg; 1 Julirede 12 Æg; Gnsnt. for 6 Augustreder 10.3 Æg; Gnsnt. for 3 Septemberreder 9.7 Æg. Det er en saa ringe Forskel paa saa stort et Ægantal, at Differencen maa siges at være ubetydelig og ikke værd at regne med. Det kunde saaledes tyde paa, at de mange smaa Kuld ikke er om-

K. WESTERSKOV fot.

Fig. 6. Ynglebiotop for Vagtlen: Kløvermark i fladt, opdyrket Terræn, Bølling, Østjylland, 8. 9. 1943.

Breeding-Biotope of Quail: Clover-field on plain, cultivated ground. Bølling, E. Jutland, Sept. 8, 1943.

lagte, som jævnlig antaget, men at Vagtlen regelmæssigt lægger Æg saa sent, vel meget beroende paa den ofte sene og uregelmæssige Ankomst. Det skal her indskydes, at Vagtlen jo normalt kun lægger eet Kuld aarligt.

Hvis det anførte om de store, sene Kuld ikke er rigtigt, men disse Kuld er omlagte, har Vagtlen en meget stor Produktionsevne, idet Fugle sjældent har lige saa stort Ægantal i omlagte som i de oprindelige Kuld.

Ægantallet i 17 danske Reder med eksakte Oplysninger om Antal varierer fra 8—15 Æg, nemlig 4 Reder med 8 Æg,

2 Reder med 9 Æg, 5 Reder med 10 Æg, 1 Rede med 11 Æg, 3 Reder med 12 Æg, 1 Rede med 13 Æg og 1 Rede med 15 Æg. Gennemsnitligt Ægantal for samtlige 17 Kuld 10.2 Æg.

Til Angivelse af danske Vagtelægs Maal er foretaget Maalinger af tre danske Kuld, nemlig et Kuld paa 7 (oprindelig 10, hvoraf de 3 blev ødelagt ved Slaaning) i Naturen, Bølling ved Egtved den 8. 9. 1943 (Fig. 3) og to Kuld beroende paa Zoologisk Museum, Kuldene dateret 25. 8. 1879 og 12. 9. 1900.

Disse tre Kuld opviser følgende Maal:

Kuld 1:	Kuld 2:	Kuld 3:
29.4 × 23.2 mm	31.5 × 23.0 mm	31.2 × 23.0 mm
29.1 × 23.2 "	31.1 × 23.6 "	31.0 × 23.1 "
28.9 × 23.4 "	31.0 × 23.8 "	30.8 × 23.3 "
28.7 × 22.9 "	30.9 × 23.2 "	30.5 × 23.1 "
28.2 × 23.2 "	30.2 × 23.4 "	30.4 × 23.2 "
28.0 × 22.5 "	30.2 × 23.2 "	30.1 × 23.2 "
26.1 × 20.6 "	29.1 × 23.0 "	29.9 × 21.9 "
	29.1 × 22.9 "	29.8 × 23.0 "
	29.1 × 22.3 "	29.7 × 22.0 "
		29.1 × 22.2 "

Kuld 1: Gennemsnitsmaal 28.3 × 22.7 mm, Kuld 2: Gennemsnitsmaal 30.2 × 23.2 mm, Kuld 3: Gennemsnitsmaal 30.3 × 22.8 mm. Gennemsnitsmaal for samtlige tre Kuld 29.7 × 22.9 mm. Længdevariation 26.1—31.5 mm, Breddevariation 20.6—23.2 mm.

Ægvægten for det fyldte Æg er 8.5 g. Skalvægten angives for 81 svenske Vagtelæg til gennemsnitlig 0.791 g; største Skalvægt 1.000 g, mindste Skalvægt 0.620 g (P. ROSENIUS).

SUMMARY IN ENGLISH

Distribution and Life-Habits of the Quail (*Coturnix c. coturnix* (L.) in Denmark.

The material in this treatise is arranged thus: After an introduction (p. 89) dealing with the history of the Quail from old times and a survey of the way in which the material has been collected, a synopsis follows of the distribution of the Common Quail (*Coturnix coturnix*) and its races. The chapter is finished with remarks on the fluctuations in the number of Quails (p. 92).

The next part deals with the distribution of the Quail in Denmark; at first notes on the possible period of its immigration (p. 93), next on the first records as stated in Danish literature (p. 94). After some records of the fluctuations in the Danish and Swedish Quail populations a survey follows of the whole material forming the basis of the study.

Finally follow short contributions to the migration, arrival and departure of the Quail (p. 107) and a survey of the time for egg-laying and nest-building in Denmark, number of eggs, dimensions and weight of eggs (p. 110).

The Quail is a rather rare breeding-bird in Denmark, breeding sporadically and irregularly, scattered over the country.

The species is not an old bird in the Danish fauna, probably it has not immigrated to Denmark until after the introduction of agriculture, which took place about 2500 B.C. The first record of the Quail in Danish literature dates from 1763.

The Quail is bound to the typical agricultural districts, and a Swedish investigation 1944 shows a clear connexion between the increase of the Quail population and the introduction and further spread of the clover in Sweden from about 1830.

The occurrence of the Quail in Denmark is most irregular; great fluctuations in the stock has taken place as it will be seen from the graph, fig. 1. The material shows that there seems to have been a perceptible increase in the Quail population about 1865 and again about 1890, an increase which took place in about the same years as the invasions of asiatic Pallas's Sand Grouse, *Syrrhaptes paradoxus*. A possible correlation between these phenomena is discussed.

The distribution of the Quail in Denmark with all records marked out is shown on the map, fig. 2. As it will be seen the species has been recorded from most parts of the country; in the typical heath districts of Mid- and Westjutland the Quail does not occur of course, but more astonishing is the scarce number of records from Funen, which is a typical, but maybe too fertile agricultural area.

The agricultural districts of Eastern Jutland and Southern Zealand seems to be the most preferred regions.

On the Faroes the Quail breeds in a very scarce number, but probably regularly each summer.

An increase of the Danish as well as the Swedish Quail population appears to have commenced about 1930, probably owing to the well-known climatic alterations giving rise to warmer and more sunny summers.

The Quail arrives in Denmark in May and leaves the country in October. The density of the migration is shown on the graph, fig. 4. Migrating Quails from Norway, Sweden and possibly Finland pass through Denmark and may be recorded as late as the first two weeks of November. A number of migrating Quails have fallen at the Danish lighthouses.

A Quail caught on spring migration in North Africa, ringed and liberated in France at Île de Oléron on May 30, 1924 was caught by a cat (probably at its nest) at Hadsund, Jutland on July 10, 1924.

Nests of Danish Quails have been found from May to September (see the graph, fig. 5); of the recorded Danish nests 44 pCt. were found in August. Most Danish nests are found in clover fields.

Danish clutches of Quail consist of 8—15 eggs, and late clutches do not seem to be smaller than earlier ones. Average of 17 clutches is 10.2 eggs.

26 Danish eggs give the following average: 29.7×22.9 mm; variation of length 26.1—31.5 mm, variation of breadth 20.6—23.2 mm.

Photographs showing a Danish breeding biotop is to be found on p. 112, and a photo of the nest and eggs on p. 103.

Literatur.

- NIETHAMMER, G., 1942: Handbuch der deutschen Vogelkunde, 3. — Leipzig.
 PETERS, J. L., 1934: Check-list of Birds of the World, 2. — Cambridge, Mass.
 ROSENIUS, P., 1945: Sveriges Fåglar och Fågelbon. 246.—248. häftena. — Lund.
 SVÄRDSON, G., 1944: Vaktelns (*Coturnix coturnix* L.) förekomst i Sverige. — Vår Fågelvärld 3, p. 1—32.
 WESTERSKOV, K., 1944—45: Vagtlen i Danmark. — Dansk Jagttidende 61, p. 121—123.
-